

Datum

Yttrande

Adress

August Palms Plats 1

Diarienummer

STK-2022-128

Justitiedepartementet

Remiss från Justitiedepartementet - Säkerhet och tillgänglighet vid val (SOU 2021:96)

Ju2022/00209

Malmö stad ställer sig generellt positiv till betänkandet. Det är glädjande att utredningen tagit med erfarenheter från personer med funktionsnedsättningar i utredningsarbetet i enlighet med principerna om aktiv involvering genom samverkan med berörda grupper. Därtill har flertalet brukar- och intresseorganisationerna ombetts komma in med svar på remissen, varför Malmö stad menar att utredningen kanske borde ha varit skriven på klarspråk för större tillgänglighet och en ökad kvalitet på remissvaren. Malmö stads förhoppning är att resultaten av utredningen kommer att uttryckas i klarspråk.

Nedan kommenteras under respektive rubrik de särskilda kommentarer Malmö stad har på vissa av förslagen i betänkandet.

En rutin för samordning och rapportering av incidenter i samband med val (avsnitt 4.9.1 – 4.9.4)

Malmö stad ställer sig positiv till detta förslag och delar bilden av att avsaknaden av ett övergripande och sammanhållande ansvar för säkerhetsfrågorna kan ses som en risk. Malmö stad önskar i detta avseende understryka att det även fortsättningsvis är nödvändigt att myndigheterna inom valadministrationen samarbetar på olika sätt för att valen ska kunna genomföras på ett korrekt och rättssäkert sätt. Förslagsvis bör även kraven på hur myndigheterna inom valadministrationen ska arbeta med säkerhet specificeras genom särskilda rekommendationer. Malmö stad vill även framhäva att det är viktigt att incidentrapportssystemet även fokuserar på tillgängligheten ur funktionsnedsättningsperspektiv. Röstmottagarna behöver på plats i vallokalerna kunna rapportera incidenter där tillgängligheten brister även om den enskilde väljaren inte själv gör det. För detta krävs att kunskap om tillgänglighet ingår i utbildningen för röstmottagare.

Det måste dock även lyftas fram att det är övergripande önskvärt med ett förtydligande av säkerhetsfrågorna utifrån säkerhetsskyddslagen och utifrån vems perspektiv man ska göra olika bedömningar. Malmö stad är en säkerhetskänslig verksamhet utifrån säkerhetsskyddslagen och det är därför nödvändigt att säkerhetsskyddschefen är delaktig/involveras i valarbetet så att inte något som berör stadens säkerhetsskydd avhandlas

hos Valmyndigheten. Utredningen anger också att man ska dela information mellan myndigheter. Om detta berör något som Malmö stad bedömer som skyddsvärt måste de personer som ska ta del av informationen vara säkerhetsklassade och det kanske även är så att information överhuvudtaget inte bör delas ur Malmö stads perspektiv.

Valnämnden i Malmö kommun har vidare sedan de allmänna valen 2018 upprättat interna rutiner för rapportering och dokumentation av incidenter och välkomnar utredningens förslag då det idag saknas bestämmelser som preciserar formerna för rapportering av incidenter i samband med val. I Malmö har man vid tidigare val med hjälp av incidentrapporteringen kunnat få en samlad lokal bild över förekommande händelser och har därmed haft möjlighet att sätta in direkta åtgärder. En samlad nationell lägesbild över incidenter skulle kunna vara avgörande för att identifiera och hantera störningar samt se samband nationellt. Kommunerna kan även arbeta förebyggande genom att ta del av varandras incidentrapporter och kan på så sätt försöka undvika eventuella avvikelser från det normala inom valadministrationen.

Rutinen för rapportering föreslås även vara öppen för allmänhetens synpunkter. Malmö stad delar bilden av att en sådan ordning kan bidra till att avvikelser som rapporteras omedelbart kan korrigeras, men också att den sannolikt kan bidra till att minska antalet överklaganden av allmän klagomålskaraktär.

Överklagande av val (avsnitt 5.6.1–5.6.3)

Malmö stad vill, mot bakgrund av att möjlighet att överklaga ett val ska finnas även för personer med intellektuell funktionsnedsättning eller språkligt utanförskap, uppmärksamma den möjliga utmaning som finns i att ett klagomål som borde behandlas som överklaganden inte gör det på grund av att det ställs höga krav på att uttrycka sin synpunkt korrekt att det som kan ha varit en valpåverkande störning inte behandlas som en sådan och att ett felaktigt valresultat, i värsta fall, slås fast.

Malmö stad vill även lyfta fram att det finns en risk att personer som exempelvis klagat på bristande tillgänglighet på grund av funktionsnedsättning, kan avskräckas av att behöva koppla sitt personnummer till funktionsnedsättning i kontakten med myndigheten. Det gäller inte minst personer med olika former av psykiatriska funktionsnedsättningar och tillstånd.

Valobservatörens status (avsnitt 6.6.1 – 6.6.3)

Utredningen föreslår att en föreskrift om reglering och ackreditering för valobservatörer tas in i vallagen som klargör det ansvar Sverige har när det gäller valobservation. Malmö stad har inga invändningar mot utredningens förslag men ser ett behov av tydliggörande av vilka specifika krav och förväntningar detta innebär för kommunerna i uppfyllandet av förpliktelser inom området.

Väljargrupper med svårigheter att utnyttja sin rösträtt (avsnitt 7.7.1 – 7.7.6)

Malmö stad ser positivt på utredningens förslag i dessa delar och kan konstatera att det redan idag bedrivs ett tillgänglighetsarbete i Malmö som berör fler punkter utöver val- och röstningslokalernas utformning. Malmö stad har etablerat kontakt med stadens råd för funktionshinderfrågor, funktionsstödsförvaltningen, samt med stadens tillgänglighetsrådgivare och tar vid planeringen av valet hänsyn till dem behov som finns hos väljargrupper med olika typer av funktionsnedsättningar. Vidare har Malmö stad inga invändningar mot utredningens förslag om att kommunen ska meddela Valmyndigheten var och när röstmottagning inom kommunen kan ske samt uppgifter om lokalernas tillgänglighet.

Malmö stad ställer sig även bakom utredningens förslag om en utvidgning av ambulerande röstmottagning för att möjliggöra ökat deltagande för bland annat personer med funktionsnedsättning. Att målgruppen som får använda ambulerande röstmottagare vidgas är ett sätt att öka valdeltagandet bland grupper som annars inte skulle ha använt sin rösträtt vilket ökar förutsättningarna för ett jämlikt valdeltagande. En breddning av målgruppen samt att röstning via lantbrevbärare ersätts med ambulerande röstmottagning kommer dock öka efterfrågan med kostnadsökningar för kommunerna som följd.

Malmö stad delar även utredningens uppfattning om att kommunerna ska utbilda förmyndare och gode män i hur de bäst stöder sina klienter i valet.

En grupp väljare som utnyttjar sin rösträtt i betydligt lägre grad än de flesta andra grupper är personer med någon form av kognitiv funktionsnedsättning. Även om gruppen inte pekas ut speciellt i utredningsdirektiven främjar utredningens förslag gruppens ökade deltagande i valen, vilket går i linje med vad Malmö stad arbetar för.

Malmö stad vill även påpeka att utredningens förslag mest fokuserar på det praktiska kring röstning. Det praktiska är dock bara en del av det som kan stå mellan personer med intellektuell funktionsnedsättning och en avlagd röst. För att främja ökat valdeltagandet för människor med intellektuell funktionsnedsättning krävs det medvetet och systematiskt arbete även mellan valen. Förslag på demokratistärkande insatser saknas i utredningen.

Väljare med synnedsättning (avsnitt 8.9.1 – 8.9.2)

Malmö stad ställer sig bakom utredningens förslag avseende fortsatt utveckling av hjälpmedel och ställer sina vallokaler till förfogande för testning av hjälpmedel under riksdag, region- och kommunfullmäktigevalen 2022 och vid efterföljande val. Det är angeläget att framtagna lösningar, som består av tre prototyper på hjälpmedel, testas snarast genom aktiv involvering av målgruppen.

Vidare lyfter utredningen att det finns en risk att väljare som röstar i vallokal och lämnar in sin valseedel med tillskriven punktskrift kan komma att kännas igen av röstmottagarna. Utredningen föreslår därför att sådana valsedelar ska avläsas först vid den slutliga rösträkningen hos länsstyrelsen. Malmö stad instämmer i utredningens förslag och ser det

som en bra lösning för att undvika att valsedeln inte kopplas samman med en specifik väljare i vallokalen.

Utlandssvenskar (avsnitt 9.8.1)

Utredningen föreslår att utlandssvenskar som fallit ur röstlängden ska kunna förtidsrösta i Sverige och att den avgivna förtidsrösten ska utgöra en anmälan om att återupptas i röstlängden. Malmö stad tillstyrker detta i sak men vill uttrycka tveksamhet kring förslaget om att det ska vara valnämnderna som ska ansvara för att lägga till utlandssvenskarna i röstlängden då detta innebär att den krets som kan göra tillägg av utlandssvenskar i röstlängden vidgas betydligt från att tidigare bara ha tillfallit den centrala valmyndigheten till att inkludera samtliga valnämnder. Det är tveksamt om utbildningsinsatsen och den kvalitetssäkringen som valnämnderna måste hantera står i proportion till det antal utlandssvenskar det handlar om och den risk det innebär att öppna upp möjligheten att göra tillägg i röstlängderna till Sveriges samtliga kommuner. Malmö stad förordar i stället att man överväger om inte Valmyndigheten ska ha kvar hela detta ansvar i stället.

Digitala röstkort (avsnitt 9.8.2)

Malmö stad ser fördelen med digitala röstkort i form av att fler utlandsröstkort än idag når sina rätta mottagare. Dock vill Malmö stad särskilt understryka att digitala röstkort inte kommer underlätta arbetet för valadministrationen. Sannolikt kommer betydligt färre väljare att ha ett fysiskt röstkort med sig till röstningslokalen, vilket därmed kommer öka behovet av att skriva ut dubblettröstkort. Malmö stad ser risker med att använda adresskort i allt för stor utsträckning kopplat både till köbildning och otydlig textning. Valnämnden i Malmö stad uttrycker att man kommer att sträva efter att endast använda adresskort vid undantagsfall.

Malmö stad vill därför i anslutning här till påtala att det är önskvärt att det digitala stödet för valnämnderna utvecklas så att bland annat att de administrativa hanteringsproblem som valadministrationen förutspår vid användning av digitala röstkort kan minimeras.

Val vid allvarliga fredstida kriser (avsnitt 10.6.1 – 10.6.2)

Utredningen föreslår att det bör skapas ett lagstöd för handlande vid valen även vid fredstida kriser och att det bör tillsättas en utredning i syfte att titta närmare på förutsättningarna för en reglering för de högsta statsorganens verksamhet i fredstida kriser i samband med val. Malmö stad instämmer i utredningens bedömning och tillstyrker utredningens förslag. Att avvakta en extraordinär händelse där ett beslut måste tas omedelbart i en svår situation bör om möjligt undvikas. Malmö stad ser för framtiden ett behov av att det bör identifieras lösningar för hur valgenomförandet ska gå till vid oförutsedda nödsituationer och kriser. Exempelvis kan en eventuell pandemi göra vissa moment problematiska varför en samlad nationell beredskap i frågan behövs. Det är viktigt med en centralt samordnad styrning vid fredstida krissituationer, men det bör samtidigt finnas utrymme för flexibilitet vad gäller det praktiska genomförandet på lokal nivå. Förslagsvis kan det finnas erfarenheter att hämta internationellt från länder som har genomfört val under covid-19 pandemin.

Rekrytering och utbildning av röstmottagare (avsnitt 11)

I Malmö har intresset för att tjänstgöra som röstmottagare de senaste valen varit tillfredsställande. Malmö stad vill däremot särskilt betona den utmaning som råder när det gäller att rekrytera ordförande till vallokalerna. Malmö stad upplever att rekrytering av ordförande är en större utmaning än rekrytering av röstmottagare och anser att det finns skäl för att statusen för uppdraget behöver höjas bland annat genom att framhållas som en samhällsbärande uppgift för demokratin i vårt land, men också att det är av stor vikt att kommunerna tillsammans med Valmyndigheten och länsstyrelserna på olika sätt samverkar i frågan och genomför gemensamma insatser.

Avslutningsvis utgår Malmö stad från att finansieringsprincipen åtföljs fullt ut och att kommunerna får täckning för resurs- och kostnadsökningar då flera av utredningens förslag kommer att innebära kostnadsökningar.

Ordförande

Katrin Stjernfeldt Jammeh

Sekreterare

Pernilla Mesch
